

Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type *Magnopotamion* of *Hydrocharition* (H3150)

Verkorte naam: meren met krabbenscheer en fonteinkruiden

1. Status

Habitatrichtlijn Bijlage I (inwerkingtreding 1994)

2. Kenschets

Beschrijving: Het habitatype heeft betrekking op matig voedselrijke meren, plassen en andere relatief diepe wateren met begroeiingen van drijvende en ondergedoken waterplanten²⁹. Het aanzien wordt bij goed ontwikkelde voorbeelden bepaald door breedbladige soorten fonteinkruid (*Potamogeton*), krabbenscheer (*Stratiotes aloides*) en/of groot blaasjeskruid (*Utricularia vulgaris*). Daarnaast kunnen in de begroeiingen enkele planten met grote drijfbladen zoals watergentiaan (*Nymphoides peltata*), witte waterlelie (*Nymphaea alba*) en gele plomp (*Nuphar lutea*) naar voren komen. In de Europese Handleiding worden deze soorten niet expliciet genoemd.

Het gaat hier om stilstaande wateren. De begroeiingen met rivierfonteinkruid (*Potamogeton nodosus*) die voorkomen in luwe gedeelten van rivieren, worden gerekend tot habitatype H3260 beken en rivieren met waterplanten..

De waterplantengemeenschappen van dit habitatype worden gerekend tot twee verbonden (het *Nymphaeion* en het *Hydrocharition morsus-ranae*). De gemeenschappen van beide verbonden komen in diverse gebieden samen voor, zodat geen subtypen worden onderscheiden.

Vegetatietypen:

Goed: Begroeiingen die tot de associaties *Potametum lucentis* (5Ba2), *Ranunculo fluitans-Potametum perfoliati* (5Ba1; voor zover het meren en plassen betreft), *Stratiotetum* (5Bb1) of *Utricularietum vulgaris* (5Bb2) worden gerekend.

Matig: Overige begroeiingen van het *Nymphaeion* waarin breedbladige fonteinkruiden wel voorkomen maar geen opvallende rol spelen, zoals begroeiingen van het *Myriophyllo-Nupharetum* (5BA3) en *Potameto-Nymphoidetum* (5BA4); criterium bij deze associaties om tot het habitatype gerekend te worden is dat breedbladige fonteinkruiden aanwezig zijn.

Code habitat (sub)type	Code	Vegetatietypen	Repre-sen-tativiteit	Voor-waarde
3150	05BA01	<i>Ranunculo fluitantis-Potametum perfoliati</i>	goed	
3150	05BA01	<i>Ranunculo fluitantis-Potametum perfoliati</i>	goed	
3150	05BA02	<i>Potametum lucentis</i>	goed	
3150	05BA02	<i>Potametum lucentis</i>	goed	
3150	05BA03	<i>Myriophyllo-Nupharetum</i>	matig	2
3150	05BA03	<i>Myriophyllo-Nupharetum</i>	matig	2
3150	05BA04	<i>Potameto-Nymphoidetum</i>	matig	2
3150	05Bb01	<i>Stratiotetum</i>	goed	
3150	05Bb02	<i>Utricularietum vulgaris</i>	goed	

Relatief belang in Europa: zeer groot.

Het merendeel van de meren en plassen in ons land zijn ontstaan als gevolg van menselijke activiteiten zoals vervening en bedijking. Desondanks zijn de hierin aanwezige begroeiingen van internationale betekenis, zowel vanwege hun uitgestrektheid als vanwege hun representatieve soortensamenstelling. Dit geldt in het bijzonder voor de waterplantengemeenschappen in de grote laagveenplassen en de randmeren.

²⁹ De aanduiding 'van nature' in de naam van het habitatype heeft betrekking op de oorsprong van de voedselrijkdom (van nature eutroof) en niet op de ontstaansgeschiedenis van de wateren.

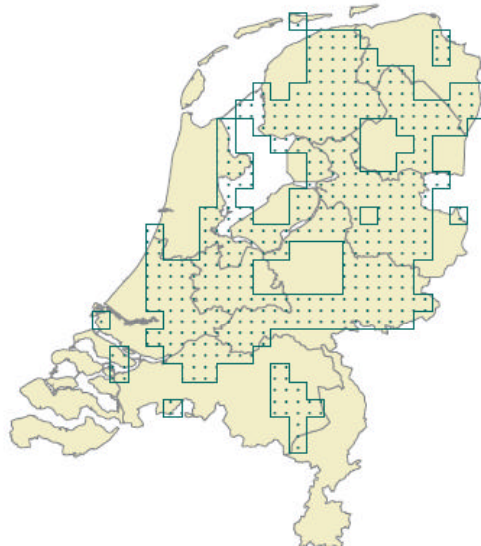
3. Kwaliteit

Kenmerken van een goede structuur en functie:

- Dominantie van drijvende of ondergedoken waterplanten met forse bladeren
- Helder water (goed doorzicht);
- Goede waterkwaliteit (onvervuild, niet te hoog fosfaatgehalte);
- Waterdiepte tenminste 0,8 meter;
- Aaneengesloten oppervlakte van het type tenminste 500 m².

4. Bijdrage van gebieden

Verspreiding binnen Nederland: Het habitattype komt voor in grote delen van het laaggelegen (holocene) deel van Nederland, in het bijzonder in de laagveengebieden, zeekleigebieden en in het rivierengebied. De fonteinkruid-begroeiingen van dit habitattype zijn in al deze drie landschappen breed vertegenwoordigd. Daarentegen hebben de Krabbenscheer-begroeiingen hun zwaartepunt in het laagveengebied en de Groot blaasjeskruid-begroeiingen in het rivierengebied.

Verspreidingskaart meren met krabbenscheer en fonteinkruiden

Huidig voorkomen en Natura 2000: Het habitattype heeft in de laagveengebieden belangrijke zwaartepunten in Wieden (35), Weerribben (34), Naardermeer (94), Botshol (83), en in de andere laagveengebieden betreft het vooral kleine oppervlakten in sloten en vaarten. In het zeekleigebied komen grote oppervlakten van het type voor in het IJsselmeergebied (Veluwerandmeren (76)). In het Zwarte Meer (74) komt vooral veel smalbladige schedefonteinkruid (*Potamogeton pectinatus*) voor. In het rivierengebied zijn slechts lokaal voor dit habitattype geschikte luwe wateren (kleigaten, oude rivierarmen) aanwezig, zoals in Uiterwaarden IJssel (38), Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht (36), en – binnendijks – Gelderse Poort (67) (bijvoorbeeld in de Rijnstrangen en Groenlanden).

H3150 meren met krabbescheer en fonteinkruiden: *relatieve bijdrage van Natura 2000 gebieden*

Natura 2000 gebied	Huidige rel. bijdrage (1)	Potentiele rel. bijdrage (2)	Argumentatie (1) of (2)
Veluwerandmeren	++	++	(1) Opp. >15% goede kwaliteit
Weerribben	++	++	(1) Opp. >15% goede kwaliteit

Natura 2000 gebied	Huidige rel. bijdrage (1)	Potentiele rel. bijdrage (2)	Argumentatie (1) of (2)
Wieden	++	++	(1) Opp. >15% goede kwaliteit
Zwarte Meer	++	++	(1) Opp. >15% goede kwaliteit
Alde Feanen	+	+	(1) Opp. < 2% goede kwaliteit
Botshol	+	+	(1) Opp. 2-15%
Gelderse Poort	+	+	(1) Opp. < 2% goede kwaliteit
Groote Wielen	+	+	(1) Opp. < 2% goede kwaliteit
Langstraat	+	+	(1) Opp. < 2% goede kwaliteit
Loevestein, Pompveld & Kornsche boezem	+	+	(1) Opp. < 2% goede kwaliteit
Naardermeer	+	+	(1) Opp. 2-15%
Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	+	+	(1) Opp. < 2% goede kwaliteit (2) verandering opp. van <2% naar 2-15%
Olde Maten & Veerslootlanden	+	+	(1) Opp. < 2% goede kwaliteit
Oostelijke Vechtplassen	+	+	(1) Opp. < 2% goede kwaliteit (2) verandering opp. van <2% naar 2-15%
Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving	+	+	(1) Opp. < 2% goede kwaliteit
Rottige Meenthe & Brandermeer	+	+	(1) Opp. < 2% goede kwaliteit (2) verandering van opp. <2% naar 2-15%
Uiterwaarden IJssel	+	+	(1) Opp. < 2% goede kwaliteit (2) verandering opp. van <2% naar 2-15%
Uiterwaarden Zwarte water en Vecht	+	+	(1) Opp. < 2% goede kwaliteit
<i>Uiterwaarden IJssel</i>	-	+	(1) Opp. < 2% matige kwaliteit (2) uitbreiding opp. van < 2% naar 2-15%

5. Beoordeling landelijke staat van instandhouding

Trends: Het habitatype heeft zowel in verspreiding als oppervlakte in de loop van de tweede helft van de 20^e eeuw een duidelijke achteruitgang gekend. Dit is vooral een gevolg van watervervuiling (eutrofiëring, vertroebeling). In de laatste jaren tekent zich enig herstel af.

Het best kan dit geïllustreerd worden aan de lotgevallen van de krabbenscheerbegroeiingen in ons land. Tot in de jaren 1950 was deze begroeiing zo algemeen dat de krabbenscheer uit de sloten werd gevist ('scheren trekken') voor gebruik als meststof op landbouwgrond. Tussen 1960 en 1990 ging krabbenscheer hard achteruit en de soort verdween zelfs op veel plaatsen. In de laatste jaren treedt enig herstel op door verbetering van de waterkwaliteit in de laagveengebieden. Daarvan weten overigens ook andere begroeiingen van het hier bedoelde habitatype te profiteren. In het rivierengebied bestaan de begroeiingen van dit habitatype tegenwoordig vooral uit gemeenschappen met groot blaasjeskruid. Krabbenscheergemeenschappen zijn hier vrijwel volledig verdwenen. En daarmee ook de groene glazenmaker, terwijl de zwarte stern in het rivierengebied als broedvogel overleeft dankzij kunstvlotjes als broedbiotoop. De soortensamenstelling van het habitatype is in de loop der tijd veranderd door het verschijnen van exoten. Brede waterpest (*Elodea canadensis*) heeft zich vooral tussen 1840 en 1900 sterk uitgebreid. Tegenwoordig wordt de soort opgevat als een indicator voor een relatief goede waterkwaliteit. Smalle waterpest (*Elodea nuttallii*) komt sinds 1940 voor. Bij vervuiling kan deze soort andere soorten verdringen.

Recente ontwikkelingen: In de periode 1994-2004 zijn in de laagveengebieden met betrekking tot dit habitatype positieve ontwikkelingen waargenomen. Dit is vooral een gevolg van een

verbeterde waterkwaliteit door waterzuivering en een betere regulering van de gemotoriseerde watersport.

Beoordelingsaspect natuurlijk verspreidingsgebied: matig ongunstig

De verspreiding van krabbenscheerbegroeiingen in het rivierengebied is onvoldoende. Buiten de natuurreservaten komt het habitattype nog te weinig voor. Het areaal is dus te ijl.

Beoordelingsaspect oppervlakte: matig ongunstig

De oppervlakte is de loop van de tweede helft van de 20^e eeuw sterk achteruitgegaan.

Beoordelingsaspect kwaliteit: matig ongunstig

1. Typische soorten: Er zijn aanwijzingen dat de soortensamenstelling in de afgelopen decennia is veranderd. Daarbij zijn stikstofminnende soorten toegenomen ten koste van meer kritische (lichtbehoevende) soorten. Naar schatting is echter meer dan 80% van de typische plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding.

2. Structuur en functie: In het rivierengebied lijken de hydrologische condities momenteel ontoereikend voor grootschalig optreden van krabbenscheerbegroeiingen. De precieze oorzaken zijn onduidelijk. In laagveengebieden vormt de inlaat van gebiedsvreemd Rijnwater een blijvende zorg.

Beoordelingsaspect toekomstperspectief: matig ongunstig

Het is nog de vraag in hoeverre de positieve ontwikkelingen van de laatste twee decennia zullen aanhouden. Een blijvende zorg is de inlaat van gebiedsvreemd water in laagveengebieden. De inlaat is nodig om verdroging tegen te gaan.

Definitie gunstige staat van instandhouding: Voor een gunstige staat van instandhouding is een goede verspreiding over het gehele laagveengebied, rivierengebied en IJsselmeergebied vereist. Daarbij dienen krabbenscheerbegroeiingen zowel in het laagveen- als in het rivierengebied voldoende vertegenwoordigd te zijn (in minimaal 10 locaties). Vanwege het seizoenskarakter van de begroeiingen lijkt het niet handig eisen ten aanzien van de oppervlakte te stellen. De hier gestelde eis is het voorkomen (in goed ontwikkelde vorm en voldoende oppervlakte) in tenminste 150 uurhokken voor krabbenscheer-begroeiingen, 100 uurhokken voor groot blaasjeskruidbegroeiingen en 250 uurhokken voor breedbladige fonteinkruid-begroeiingen.

Oordeel: matig ongunstig

Aspect	1994	2004
Verspreiding	matig ongunstig	matig ongunstig
Oppervlakte	zeer ongunstig	matig ongunstig
Kwaliteit	zeer ongunstig	matig ongunstig
Toekomst perspectief	matig ongunstig	matig ongunstig
Beoordeling Svl	zeer ongunstig	matig ongunstig

6. Literatuur

- Bloemendaal, F.H.J.L. & J.G.M. Roelofs (1988, red.). Waterplanten en waterkwaliteit. KNNV, Utrecht, 189 pp.
- Higler, L.W.G. (2000) Natuurlijke levensgemeenschappen van de Nederlandse binnenwateren deel 7, Laagveenwateren. Achtergronddocument bij het 'handboek natuurdoeltypen in Nederland', Rapport EC-LNV AS-07

- Molen, D.T. van der (2000) Natuurlijke levensgemeenschappen van de Nederlandse binnenwateren deel 9, Rijkswateren. Achtergronddocument bij het 'handboek natuurdoeltypen in Nederland', Rapport EC-LNV AS-09